

หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างความสามัคคีในการทำงาน

Buddhist principles for promoting unity in work

วรสเรษฐ์ บัวดอก

Vorasate Buadork

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: pciinter001@hotmail.com

Retrieved February 9, 2021; Revised May 11, 2021; Accepted May 17, 2021

บทคัดย่อ

การทำงานในปัจจุบัน บุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น เนื่องจากความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลมีจำกัด ประกอบกับเราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ในการทำงานก็เช่นกัน เราอาจมีความรู้ความชำนาญในบางเรื่อง และไม่รู้ในบางเรื่อง ด้วยเหตุนี้ การทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญและกลายมาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ถ้าในทีมงานขาดความสามัคคี อาจมีปัญหา มีความแตกแยก และวุ่นวาย ซึ่งอาจเกิดจากขาดความรัก ความเมตตา อิจฉาริษยา กัน นินทาว่าร้ายกัน เบียดเบียนและรังแกกัน เห็นแก่ตัว ถืออภิสิทธิ์ อ้างอำนาจบาตรใหญ่ และมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ต่างคนต่างก็ถือความคิดของตนเป็นใหญ่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งการจะทำให้องค์กรอยู่ร่วมกัน ทำงานได้อย่างความสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีความอบอุ่นและน่าอยู่มากขึ้น พนักงานในองค์กรทุกคนต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ร่วมมือกันพัฒนาองค์กรให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่ โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น โดยการนำหลักพุทธธรรมเข้าไปประยุกต์เสริมสร้าง และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, ความสามัคคีในการทำงาน

Abstract

Working with a variety of people to work together can be problematic, divisive, and chaotic which may be due to lack of love, compassion, jealousy gossip persecuting and persecuting each other, selfishly holding the privilege, claiming the great power and there are opinions that do not match Each person held his own thoughts all the time. Which will make the organization coexist Can work in peace Progress is warmer and inviting all employees in the organization must learn to live together in peace.

Understand each other accept the differences with each other, help each other, encourage each other. And know how to forgive each other all the time Cooperate to develop the organization to be warm and inviting by fostering unity and harmony to happen by applying the principles of Buddhism, enhancing and developing a sustainable organization

Keywords: Buddhist principles, unity in work.

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสในเรื่อง รู้ รัก สามัคคี มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำ ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง **รู้** คือ การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหานั้น **รัก** คือ ความรัก เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ **สามัคคี** คือ การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2555)

นอกจากนี้แล้ว พระองค์ยังได้พระราชทานแนวทางแก้ไขความขัดแย้งและวิกฤตการณ์ในชาติที่ผ่านมา เช่น ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ วิกฤตการณ์ 14 ตุลาคม วิกฤตการณ์พฤษภาทมิฬ และวิกฤตการณ์การเลือกตั้ง 2 เมษายน 2549 โดยได้พระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเตือนสติประชาชนให้ได้คิดและหันมาปรองดองกัน นำสู่การ “รู้ รัก สามัคคี”

ดังนั้น ความสามัคคี จึงเป็นความพร้อมเพรียงกันของทุกฝ่าย บนพื้นฐานของความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ในการที่จะใช้ความรู้ ความสามารถทุกด้านมาส่งเสริม สร้างสรรค์ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม トラバใดที่คนในชาติมีความพร้อมเพรียง มีความสำนึกรับผิดชอบ และใช้ความสามารถที่มีตนเองมีอยู่เพื่อส่วนรวมแล้ว ความสามัคคีย่อมเกิดขึ้นในชาติ และนำมาซึ่งความสุข และความเจริญ

ความหมายและความสำคัญของคำว่า ความสามัคคี

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการหล่อหลอมให้คนในองค์กรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวได้ว่า ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างและการดำรงอยู่ขององค์กรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีเสริมสร้างความสามัคคี การเสริมสร้างความสามัคคี เป็นกระบวนการหล่อหลอมให้บุคคลในองค์กร มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การเสริมสร้างความสามัคคีมีหลายวิธี เช่น การขัดเกลาทางสังคม การสร้างความปรองดอง และการประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนามาปฏิบัติ เมื่อองค์กรปราศจากความขัดแย้ง จะเกิดความสงบสุข มีความสามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกในสังคมไทย

ความสามัคคี มีความหมายที่นิยามกันไว้ในความหมายที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความพร้อมเพรียง ความปรองดอง ความสมานฉันท์ การรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเป็นเอกภาพ โดยทั่วไปแล้วให้ความหมายของคำว่า “ความสามัคคี”

ว่า การที่ทุกคนมีความพร้อมกาย พร้อมใจ พร้อมความคิดเป็นหนึ่งเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) ได้กำหนดความหมายของคำว่า “สามัคคี” หมายถึง น. ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน ว. ที่พร้อมเพรียงกันทำ ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำ

ความสามัคคี มีด้วยกัน 2 ประการ คือ

1. ความสามัคคีทางกาย ได้แก่ การร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน
2. ความสามัคคีทางใจ ได้แก่ การร่วมประชุมกันปรึกษาหารือ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหต่าง ๆ

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่คนในสังคมยอมรับว่า เป็นสิ่งสำคัญและหากที่ใดมีความสามัคคีต่อกัน จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยพร้อมเพรียงกัน ไม่ว่าสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว ไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ เช่น ประเทศ โลก หากขาดความสามัคคี ย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ความสำคัญของความสามัคคี คือ ทำให้เกิดพลัง และพาเจริญสุข

ความสามัคคีในการทำงาน

ในการทำงาน บางคนทำได้คนเดียวโดยไม่ได้อาศัยใครเลย แต่จริง ๆ แล้วในการทำนั้น ก็ยังต้องอาศัยตามือ สติปัญญา และอาศัยกำลังใจอื่น ๆ อีกมากมายในตัวเอง งานจึงสำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยเหตุที่พลังของสามัคคีมีคุณค่าเช่นนี้ ทางศาสนาจึงสอนให้สร้างสามัคคีโดยลดทิฐิมานะลง หยุตการเอารัดเอาเปรียบ ละคำพูดที่เหยียดหยาม เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้คนสามัคคีกันไม่ได้ และให้คิดพูดและทำสิ่งที่ดีต่อกัน รู้จักเผื่อแผ่แบ่งปัน ไม่ถือเอากิเลสเหนียวคนอื่น ตลอดจนสร้างกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมกีฬา การประชุมกันเนื่องนิยต์ เป็นต้น เพื่อให้สามัคคีนั้นเกิดขึ้น

การทำงานให้สำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถสองอย่างที่สำคัญ คือสามารถในการใช้วิชาความรู้อย่างหนึ่ง สามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นอีกอย่างหนึ่ง ทั้งสองประการนี้ต้องดำเนินคู่กันไป และจำเป็นต้องกระทำด้วยความสุจริตกาย สุจริตใจ ด้วยความคิด ความเห็นที่เป็นอิสระ ปราศจากอคติ และด้วยความถูกต้องตามเหตุตามผลด้วย จึงจะช่วยให้งานบรรลุจุดหมายและประโยชน์ที่พึงประสงค์โดยครบถ้วน

การทำงานเป็นทีม ถือว่าเป็นหัวใจหนึ่งในการทำงานร่วมกัน องค์กรไหน บริษัทไหน หน่วยงานไหน ที่สามารถสร้างทีม พัฒนาทีม ให้ทำงานร่วมกันได้ องค์กรนั้น บริษัทนั้น หน่วยงานนั้นจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว การสร้างความสามัคคีในองค์กรมีความสำคัญอย่างมาก เพราะหากสามารถทำให้พนักงานมีความผูกพันกับองค์กรและทีมงานที่แน่นแฟ้นมาก ขึ้นเท่าไร การทำงานก็จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นเท่านั้น พนักงานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรจะต้องเป็นผู้สร้างความสามัคคีขึ้นด้วยตัวเอง โดยการสร้างภาพลักษณ์องค์กรในฝันให้มีความสอดคล้องกับคุณค่าและวัฒนธรรมที่องค์กรเป็นอยู่ รวมทั้งการปฏิบัติตัวในการสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคีที่ดีต่อบุคคลรอบข้างในองค์กร เพื่อทำให้เกิดความสุขและความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

การทำงานเป็นทีม หรือความสามัคคีในการทำงานนั้นสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร และตนเอง

1. สมาชิกในทีมมีเป้าหมายร่วมกัน
2. สมาชิกในทีมมีหลัก และวิธีการทำงานร่วมกัน
3. สมาชิกในทีมมีความร่วมมือ และมีจิตสำนึกของการทำงานร่วมกัน
4. มีวิธีการติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี

5. มีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรม
6. สมาชิกในทีมได้รับการสร้างและพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสม และเท่าเทียม
7. มีการตัดสินใจร่วมกัน

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีม ทำให้ทีมเกิดการแตกแยก ได้แก่ เรื่องของผลประโยชน์ เรื่องของความขัดแย้ง เรื่องของการเสียสละ เรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล เรื่องของการสื่อสาร ฯลฯ แนวทางในการลดปัญหาในการทำงานเป็นทีม คือ สร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน มีการสื่อสารกันอย่างชัดเจนไม่ปิดบังกัน มอบหมายงานก็ต้องมีความชัดเจนแน่นอนไม่เปลี่ยนไปมา ยอมรับในความแตกต่างของสมาชิกในทีม เนื่องจากคนเราเกิดมาก็มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เพศ วัย ศาสนา การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความสามารถ ประสบการณ์

การประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี

หากมองในเชิงพุทธ สังคมที่พระพุทธเจ้าปรารถนาจะเห็นคือ “สังคมแห่งความพร้อมเพรียง” เพราะว่า “ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่คณะ นำความสุขมาให้” สังคมแบบพหุนิยมนั้นเป็นสังคมที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนต่าง ๆ ได้ดำรงอยู่อย่าง “มีศักดิ์ศรี” และ “เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน” และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ “การสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน” ที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ เพื่อทำให้สังคมของพระองค์เพียงพอที่จะรองรับกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม เพื่อใช้ความยุติธรรมเป็นเครื่องสร้าง “สามัคคีธรรม” ให้เกิดขึ้น

การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นธรรมดาที่จะเกิดปัญหา มีความไม่เข้าใจกัน มีการกระทบ กระทบกัน ก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ดังนั้นการทำให้องค์กรอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข คือการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น สามัคคีจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวง สามัคคีจึงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุก ๆ คนควรที่จะตระหนัก เอาใจใส่ และสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ประกอบด้วย

1. หลักสารณียธรรม 6 (วิ.ป. (ไทย) 8/274/368) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2559) เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้เกิดความสามัคคีกัน 6 ประการ เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วย สารณียธรรม ทั้ง 6 ข้อ มีดังนี้

1) เมตตามโนกรรม หมายถึง การคิดดี การมองกันในแง่ดี มีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกัน คิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยายาบาท ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้อภัยและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ

2) เมตตาวจิกกรรม หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่าง ๆ โดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกันในยามที่มีใครต้องท้อถอย ไม่บ่นทว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง พูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ

3) เมตตาการุณยธรรม หมายถึง การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักสัมมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกัน ให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา

4) สาธารณโภคี หมายถึง การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาวัดเอาเปรียบ และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

5) สีสสัมมัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคีรักษาศีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล มีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าทิ่มกัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง

6) ทัญญูสัมมัญญตา หมายถึง มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ

สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคม อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทั้งทั้งหลายทั้งปวง ดังพระพุทธวจนะบทที่ว่า “สมคฺคยานํ ตโป สุขํ ความสามัคคีของหมู่คณะเป็นเหตุ นำความสุขมาให้” กล่าวถึง การทำความดี การมีวาจาที่ดี และการคิดดีรวมถึง การให้การแบ่งปัน ความสามัคคีกลมเกลียว การไม่เอาเปรียบกัน การมีความคิดความเห็นร่วมกันหากมีการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักคำสอนนี้ได้จะทำให้เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกัน มีความกลมเกลียว และเกื้อกูลต่อกัน อันนำมาสู่ความรักความสามัคคีตลอดไป

2. สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีอีกหลักธรรมหนึ่ง ที่กล่าวไว้ในพระพุทธศาสนา ในแง่ของการมีมิตรสหาย หรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ในอุปัทมสูตรว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว มีด้วยกัน 4 ประการ คือ

1) ทาน คือ การให้ได้แก่ การเสียสละ การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส

2) ปิยวาจา คือ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี

3) อุตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน 2 ด้านคือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์

4) สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย 2 ประการ คือ วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม และปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาคไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์

สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ได้แก่ การให้การแบ่งปัน การพูดจาแต่สิ่งดี ๆ การประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การวางตนให้เหมาะสม หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสันติ

3. พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมในการกำกับความประพฤติ ให้มีชีวิตที่งดงาม ประเสริฐและบริสุทธิ์ ปฏิบัติตนต่อมนุษย์ และสัตว์โดยชอบ มี 4 ประการ คือ

- 1) เมตตา ความรัก ปราบปรามแต่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข จะคิด จะปรึกษาหารือ จะพูด จะกระทำอะไร ก็คิด ปรึกษาหารือ พูดและกระทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน
- 2) กรุณา ความสงสาร ปราบปรามแต่จะให้ผู้มีหรือผู้ประสบกับปัญหาความทุกข์เดือดร้อนให้เขาได้พ้นจากปัญหา ความทุกข์เดือดร้อนนั้น
- 3) มุทิตา พลอยยินดีที่ผู้อื่นได้ดีและอยู่ดีมีสุข ไม่คิดอิจฉาริษยากัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน
- 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง วางเฉย เมื่อได้รู้/เห็นผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติ อันเราช่วยอะไรไม่ได้

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติ ที่กล่าวถึง ความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี ความไม่อิจฉาริษยา รวมถึงความมีใจเป็นกลาง วางเฉย คือ การไม่อิจฉาริษยาความสุขของผู้อื่น และไม่ซ้ำเติม ฉกฉวยกับความทุกข์ของผู้อื่น หากทุกคนในสังคมปฏิบัติได้ดังนี้ จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรักปรารถนาดีต่อกัน

4. สปักริสรธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี สปักริสรธรรม มีบรรยายไว้หลายลักษณะ มี 7 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ฉมมัณญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความเป็นจริง รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุ
- 2) อัถถณญญ รู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผลที่สืบเนื่องมาจากการกระทำ
- 3) อัญญณญญ รู้จักตน คือ รู้จักตัวตนของเราเอง เช่น ฐานะ ความรู้ ความสามารถ ฯลฯ และประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักแก้ไขปรับปรุง
- 4) มัตถณญญ รู้จักประมาณ คือ เป็นคนรู้จักความพอดีหรือความพอเพียงทุก ๆ ด้าน รู้จักประมาณกำลังตนเอง
- 5) กาลัญญญตา การรู้จักเวลา คือ ใช้เวลาที่เหมาะสมในการท างิจอันใด จัดลำดับงานและเวลาให้สัมพันธ์กัน
- 6) ปริสสณญญตา การรู้จักชุมชน คือ รู้จักสังคมที่อาศัยอยู่ และท าดนให้อยู่ร่วมกับสังคมได้
- 7) ปคคโลปรปริญญตา การรู้จักบุคคล เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือกคบคน

สปักริสรธรรมทั้ง 7 ข้อนี้ สรุปเป็นคำจำกัดความง่าย ๆ คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้บุคคล เป็นกุศลธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งถือเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างแท้จริง

การนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความสามัคคีให้กับบุคลากร/ทีมงานเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญ มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนในการเข้าสู่สังคม และปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างมีความสุข เช่น สาราณียธรรม 6 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการท า การพูด การคิด การเสียสละแบ่งปัน การไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นหลักธรรมที่สอนให้เห็นแก่ผู้อื่น วิธีการปฏิบัติในการอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการเสียสละ การพูด การทำตนเป็นประโยชน์กับผู้อื่น การประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรีกับผู้อื่น พรหมวิหาร 4 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี และการวางตัวเป็นกลาง เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการให้ ความรักความเข้าใจกับผู้อื่น และเป็นหลักธรรมในการกำกับความประพฤติของบุคคลให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม สปักริสรธรรม 7 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้ชุมชน เป็นหลักคำสอนที่ทำให้รู้จักตนเอง รู้จัก

สังคม เข้าใจคนรอบข้าง รู้จักแยกแยะและเลือกคบคน เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักคำสอนทั้ง 7 อย่างได้ จะทำให้ทุกคนในสังคมมีความสุข เกิดความรักความสามัคคีกลมเกลียว เกิดความผาสุกในกลุ่มชนตลอดไป

พุทธทาสภิกขุ (2529) ได้กล่าวว่า ผลของความสามัคคีจะทำให้สิ่งที่หนักกลายเป็นเบา จะทำให้สิ่งที่ยากกลายเป็นง่าย จะทำให้สิ่งที่ช้ากลายเป็นของเร็ว หรือทำได้เร็ว

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า “สามัคคี” ไว้ว่า สามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียง ความกลมเกลียว ความมีจุดรวมตัวเข้าด้วยกันหรือมุ่งไปด้วยกัน เมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน เรียกว่า กายสามัคคี

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542) ท่านยังได้กล่าวถึง ความสามัคคีของมวลมนุษยชาติว่าทุกคนสามารถปฏิบัติได้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อความสงบสุข ความเจริญของโลก มนุษย์ทุกคนสามารถร่วมมือกัน มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสร้างสรรค์โลกได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพราะหลักธรรมดังกล่าวนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เพื่อให้มนุษย์ทุกคนเป็นพรหม คือ เป็นผู้สร้างสรรค์อภิบาลโลก ช่วยกันบำรุงรักษาโลกนี้ให้มีสันติสุข ด้วยเรี่ยวแรงความพากเพียรของมนุษย์เอง โดยไม่ต้องรอเทพเจ้าหรืออำนาจวิเศษใด ๆ มาบันดาลให้

จากทัศนะเกี่ยวกับความสามัคคีของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) แสดงให้ทราบและเข้าใจว่าในสังคมปัจจุบัน ถือหลักความเสมอภาคที่แบบแผนความประพฤติต่าง ๆ ตามที่ถือสืบ ๆ กันมาแต่เดิม ได้ถูกล้มล้างไป หรือถูกตั้งข้อสงสัยไปหมด และทั้ง ๆ ที่มีแนวคิดภูมิปัญญาชนิดที่ว่า “รู้แจ้งเจนจบ” แพร่สะพัดไป แต่ชีวิตของผู้คนกลับสับสนวุ่นวายยิ่งกว่ายุคสมัยใด ๆ ในสภาพเช่นนี้คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ย้อนยุคสมัยมีมาแต่ครั้งทีอะไร ๆ ยังเป็นไปตามธรรมดาสามัญ ศาสนาที่ย้อนยุคสมัย มีมาแต่ครั้งทีอะไร ๆ ยังเป็นไปตามธรรมดาสามัญกว่านี้ อย่างมากมายนั้น จะเป็นเสมือนกระแสบรรเทาความทุกข์ที่ผ่านเข้ามาในห้วงที่มีผู้คนแออัด บางทีอาจจะถึงเวลาแล้วที่เราจะหวนกลับไปหาคุณค่าที่เก่าแก่ ๆ แต่คงทนดีกว่า เมื่อการดำเนินชีวิตและกิจการเหล่านั้นมิใช่จะเลวร้ายอย่างที่เรเคยคิด และที่แท้แล้วมันจะช่วยให้ชีวิตของเราโปร่งโล่งเบาสบายขึ้นด้วย คนปัจจุบันจำนวนมากมองชีวิตทุกวงการเป็นการต่อสู้ระหว่างผลประโยชน์ที่ขัดกัน เกิดเป็นฝ่ายนายจ้างกับลูกจ้าง รัฐบาลกับราษฎร คนมีกับคนจน และแม้แต่หญิงกับชาย หรือลูกกับพ่อแม่ เมื่อคนถือเอาทรัพย์สินและอำนาจเป็นจุดหมายของชีวิต สังคมก็กลายเป็นสนามต่อสู้ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวที่ขัดกัน เราก็คงต้องเฝ้าหาจริยธรรมสำหรับมาป้องกันผลประโยชน์แบบเห็นแก่ตัว โดยถือ “สิทธิของแต่ละคนที่จะแสวงหาความสุข” ต้องหาจริยธรรม ดังเช่น “สิทธิมนุษยชน” มากอยกีดกันกันและกันไว้ ไม่ให้คนมาเชือดคอหอยกัน ในระหว่างที่กำลังวิ่งหาความสุขนั้น

สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระ อำพันสุข (2551) ที่กล่าวถึงเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารบุคคล เชื่อมโยงไปสู่ความสามัคคีใช้หลักธรรมที่สำคัญ 4 อย่าง คือ สาราณียธรรม 6 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการทำ การพูด การคิด การเสียสละแบ่งปัน การไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นหลักธรรมที่สอนให้เห็นแก่ผู้อื่น วิธีการปฏิบัติในการอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการเสียสละ การพูด การทำตนเป็นประโยชน์กับผู้อื่น การประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรีกับผู้อื่น พรหมวิหาร 4 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี และการวางตัวเป็นกลาง เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการให้ความรักความเข้าใจกับผู้อื่น และเป็น

หลักธรรมในการกำกับความประพฤติของบุคคลให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม สัปปริสธรรม 7 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้ชุมชน เป็นหลักคำสอนที่ทำให้รู้จักตนเอง รู้จักสังคม เข้าใจคนรอบข้าง รู้จักแยกแยะ และเลือกคบคน เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักคำสอนทั้ง 7 อย่างได้ จะทำให้ทุกคนในสังคมมีความสุข เกิดความรัก ความสามัคคีกลมเกลียว เกิดความผาสุกในกลุ่มชนตลอดไป

สรุป

ในเรื่องของความสามัคคีหรือการปรองดองกัน มิได้หมายความว่าทุกคนมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกคน แต่หมายถึงเมื่อมีความแตกต่างเกิดขึ้น สามารถเข้าใจและนำความแตกต่างมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของกลุ่มสังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ หากมีข้อขัดแย้งหรือความแตกแยกเกิดขึ้น ต้องหาวิธีประสานรอยร้าวนั้น โดยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความรักสามัคคีความผูกพันให้เกิดขึ้นกับสังคมนั้น มุ่งสู่ความเจริญ โดยนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักถ้าอยากให้เกิดความสามัคคีในองค์กร ไม่จัดอุปสรรคของความสามัคคี และไม่สร้างอุปายแห่งความสามัคคีให้เกิด ตลอดจนไม่จัดกิจกรรมอะไรขึ้นมารองรับเลย สามัคคีที่ถูกต้องชอบธรรมก็เกิดขึ้นไม่ได้ จึงจะสามารถนำพาองค์กรสามารถฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลาย

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *กรณีธรรมกาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 15) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัมไพ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 38). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). *ธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2555). *หนังสือในหลวงในดวงใจ*. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* สืบค้น 5 มกราคม 2564, จาก <https://dictionary.orst.go.th>.
- วีระ อัมพันสุข. (2551). *การประยุกต์พุทธธรรม*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ B.E.C.